

RAPORTTI

Vapaan sivistystyön tulevaisuus-seminaarista 27.08.2008
Kuurojen kansanopisto
Valkea talo

Paneelikeskustelu Seppo Niemelän alustuksen pohjalta

Paneelissa: Leena Kaivola (liikunnan koulutuskeskukset), Mika Kempas (kansalaisopistot), Annika Kokko (opintokeskukset) ja Paula Kuusipalo (kansanopistot). Panelin puheenjohtajana Björn Wallén, Svenska Studiecentralen

Björn Wallen:

Mitä Sepon malli, jota kutsun duaalimalliksi, merkitsisi:

- a) vapaan sivistystyön kentälle?
- b) omalle työmuodolle?
- c) omalle yksikölle, paikallisella tasolla?

Leena Kaivola:

Voisi olla ongelmallista purkaa sisäistetty käsite vapaa sivistystyö.

Myös meillä tuntijahtia, 269.000 tuntia johon 65% saadaan valtionosuus, yhteiskunnallisen erityistehtävän määrittely sopisi liikunnan koulutuskeskuksille erityisen hyvin, liikunnalla on kysyntää yhteiskunnassa. Rahoitusmuoto, joka arvottaisi asiantuntijuutta, olisi hyvä oman alan kehittämisen kannalta. Tässä vaiheessa ei sivistysneuvostolle, koska meidän ohjaus tulee kahdesta ”tuutista” (opetusministeriössä sekä veikkausvaroista että aikuiskoulutuksesta).

Annika Kokko:

Sepon esityksistä löytyy hyviä vastauksia, myös hyvä että esitys herättää keskustelua. Uuden esittäminen ja kriittinen tarkastelu ei tarkoita, että oltaisiin tehty asioita huonosti, sivistystyölle on tarvetta, pienellä rahalla saadaan aikaan paljon hyvää. Vapaan sivistystyön tulee olla tavoitteellista toimintaa, eikä se voi olla pelkkää suoritusta. Omalle työmuodolle duaalimalli sopii: esim. voidaan tehdä suuria opintokokonaisuuksia, nostaisi oman yksikön arvostusta.

Paula Kuusipalo:

Erinomaisen jalostunut esitys pitkästä prosessista, olisi hyvä jos päästäisiin työmuotojen keskinäisestä erisuuntaisuudesta, pitäisi pystyä vaikuttamaan ulospäin yhtenäisemmin (teorianmuodostus, sivistystarpeen kartoitus), isoilla hankkeilla saadaan näkyvyyttä, perustyölle se työrauha joka sille kuuluu. Olen juuri se Sepon mainitsema huono ex-rehtori, joka ajoi opiston konkurssiin kohdistamalla toimintaa aliedustetuille ja maksukyvyttömille ryhmille. Kansanopistojen kannalta uusi malli vähentäisi kilpailua talojen sisällä eri rahoitusmuotojen välillä

Mika Kempas:

Kuulun siis ei-ryhmään, nykyinen rahoitus sopii meille, tässä esityksessä unohdetaan lapset ja nuoret joita meillä on jo paljon, kunnallinen aikuiskoulutus väärä määritelmä. Vapaan sivistystyön perustehtävä ei ole kadonnut minnekään, edelleen pitää opettaa veitsen ja haarukan käyttöä (koska aina tulee uusia ”veitsiä ja haarukoita”).

Tuntiperusteinen rahoitus meille tärkeä

Björn Wallén:

Entä kysyntävetoisuus, joka on vahvasti esillä myös AKKU-työryhmässä, tulisiko sivistystyön löytää piilevä kysyntä (vrt. sosiaalinen inkluusio)? Samalla mukaan sivistystarve –käsite, ovatko ne samoja asioita vrt. aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus?

Annika Kokko:

Tarpeet tulee tiedostaa mallista huolimatta, uusi malli voisi auttaa reagoitukykyyn, veitsi ja haarukka muuttuvat koko ajan

Leena Kaivola:

Kysyntää tulee tarkastella kahdesta suunnasta, yksilön ja yhteiskunnan, ja se tulisi määritellä lain tarkoituksipykälässä, meidän tulisi ennakoida tarpeen muutoksia, luodata tulevaisuutta, myös meillä tarve lasten ja nuorten koulutuksesta

Mika Kempas:

Meillä on käynnissä jatkuva äänestys, ryhmä ei käynnisty jos ei tule riittävästi väkeä, tukimuotojakin on käytössä, ei meidän asiakkaat ole idiootteja eivätkä ne jotka ei äänestä jos eivät löydä mieleistään ehdokasta.

Paula Kuusipalo:

Tarvetta on olemassa, niilläkin jotka eivät sitä aktiivisesti tunnista, on olemassa syvempää sivistystarvetta kuin perustaidot, myös työelämässä olevissa on paljon sellaisia vähän koulutettuja joilla tarvetta sivistykseen

Annika Kokko:

Meidän on voitava reagoida tunnistamiimme tarpeisiin, ei se tee asiakkaistamme idiootteja

Mika Kempas:

Samoin meillä, meidänkin sektorillamme osataan suunnitella ja seurata muuttuvia tarpeita

Björn Wallén:

Mitä sanotte Sepon ehdotuksesta tarkoituksipykäläksi, auttaako se lieventämään sivistystyön kasaantumista (naiset/miehet, hyvin koulutetut /heikosti koulutetut)?

Leena Kaivola:

Onko vapaa sivistystyö = aikuiskoulutus? Lapsilla ja nuorillakin on sivistystarpeita, meillä miehiä ja naisia fifty-fifty, persoonallisuuden kehittäminen joutaa §:stä pois;. kestävä kehitys ja kansanterveys osaksi sivistyksen käsitettä

Annika Kokko:

Elinikäinen oppiminen tulee mainita, tarkoituksipykälän tulee olla ajankohtainen, kyllä aktiivinen kansalaisuuskin on edelleen ajankohtainen, kansainvälinen Suomi tärkeä.

Paula Kuusipalo:

Sivistystyö on kokonaisvaltaista työtä, globaali, yhteiskunnallinen, sosiaalinen, yksilöllinen taso, laki ei saisi rajata ketään ulkopuolelle, ”yhtäläinen” sana tosi tärkeä, lain tulee sisältää keskeiset perusarvot

Mika Kempas:

Ei saisi keskittyä pelkästään aikuisiin, ehdotuksessa ihan hyviä termejä, vapausasteita tulee olla.

Björn Wallén:

Nyt hard coreen eli rahoitukseen.

Mika Kempas:

Tämä malli ei sovi kansalaisopistoille, suoriteperusteinen malli on oikea, kyllä mekin olemme tyytyväisiä opintoseteleihin, mallin pitää olla yksinkertainen

Paula Kuusipalo:

Kyllä rahoitusta pitäisi lisätä eikä vain siirrellä taskusta toiseen

Annika Kokko:

Nyt ei saada palkkaa tehdystä työstä, nykyinen malli ei mahdollista isompien kokonaisuuksien suunnittelua ja pitkäjänteisyyttä, tavoitesopimuksen tulisi olla 3-4 vuoden pituinen, meidän tulee itse määritellä tavoitteet ja ne keinot joilla tavoitteeseen pyritään

Leena Kaivola:

Rahoituksen taso on riittämätön, vaikkei 100% pyritäkään, yksiköiden asiantuntemus tulisi saada laajempaan käyttöön, Veikkaukselta 16,3milj. liikunnan koulutuskeskuksille, tämä ei meidän kannalta ole kestävä ratkaisu, mutta budjettirahoitusta tavoittelevat muutkin ”pelihimolla elävät”

Mika Kempas:

Kustannukset nousevat nyt nopeammin kuin yksikköhinta.

Björn Wallén:

Otetaan mukaan alueellinen perspektiivi, pystymmekö kohdentamaan uutta kysyntää; esim. mamu-koulutus ja uudet sivistystarpeet, onko meillä tarpeeksi joustoa palvella alueita?

Paula Kuusipalo:

Otti esimerkiksi turvapaikan hakijoiden koulutuksen kansanopistoissa, ehdotettu uusi rahoitusmalli mahdollistaisi yhteistyön, kun ei tarvitse kilpailla keskenään. Tarvitsemme vahvempaa yhteistä edunvalvontaa.

Annika Kokko:

Lisärahoitus mahdollistaa myös jouston ja palvelun

Leena Kaivola:

Mamu-koulutus vain rahoituskysymys ja siinäkin voidaan tehdä työnjakoa (eri kohderyhmät); ylläpitolupaann tulisi saada maininnat kaikista järjestämisluvista ja yhteiskunnallisesta toimeksiannosta

Mika Kempas:

Mamu-työtä tarvitaan, kilpailudirektiivi ei ole oppilaitoksien etu, tuettava suoraan koulutuksen järjestäjiä.

Kommentit ja kysymykset paneelille

Aaro Harju, Kansalaisfoorumi, VSY:n ja YTR:n puheenjohtaja:
kysyy Paras –hankkeen ja hallitusohjelman lauseen vaikutuksesta kansalaisopistojen nykytilanteessa

Mika Kempas:

- kysymys on rahoituksesta, nykyinen malli on paras, paikallisuus ratkaisevaa ja tarve ymmärretään parhaiten paikallisesti
- kansalaisopistot ovat osa kunnallista koulujärjestelmää, PARAS ehkä parantaa toimintaedellytyksiä kun suuremmissa yksiköissä olisi enemmän henkilöstöä. Opistojen välillä kuitenkin suuria eroja.

Jyrki Ijäs, Kansanopistoyhdistys:

Entä työmuotojen yhteistyö, parantaisiko esitetty malli yhteistyön mahdollisuuksia?:

Mika Kempas: ei,

Leena Kaivola, Annika Kokko ja Paula Kuusipalo: kyllä

Asko Muilu, Kokkolan seudun opisto, esittää kysymyksen muille kuin Kempakselle:
Kansalaisopistoilla ehkä toisenlainen haaste kuin muilla vapaan sivistystyön työmuodoilla, minkälaisena näette meidät?

Leena Kaivola

Esimerkiksi kansalaisopistot ja liikunnan koulutuskeskukset luovat yhteistä kokonaisuutta liikuntapalveluiden tarjoajina

Annika Kokko:

On tärkeää tiedostaa toistemme vahvuudet, ehdotettu jakoperuste on hyvä

Paula Kuusipalo:

Jos toimimme saman lainsäädännön alla, niin silloin teemme pitkälti samaa työtä

Yhteinen keskustelu

Puheenjohtajana Ville Marjomäki, Lahden kansanopisto

Ville Marjomäki

Uskomme nykyisin liikaa tutkintotavoitteisen koulutuksen ensisijaisuuteen ja unohdamme samalla sivistyksen merkityksen. Ruotsissa mm. haluttiin parantaa koko kansan sivistystasoa ”Kunskapslyft”- hankkeen avulla.

Kolme kysymysryhmää keskustelun pohjaksi:

1. Sivistyskäsitys
2. Sivistystyön rakenteellinen kokonaisuus
3. Lain tarkoituksipykälä ja rahoitusratkaisut

Hannu Harri, Seurakuntaopisto, Järvenpää:

Kiitos virityksistä, esiin on noussut monta kysymystä, keskustelussa oli eri tasoja. Miten voisimme parhaiten puhua yhdestä vapaan sivistystyön tehtävästä? Ei niin, että tulee vapaata ja vielä vapaampaa. Nyt meillä on jo viisi erilaista rahoitusperustetta. Mieluiten pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä työmuotojen välillä. Duaalimalli voi hajottaa lisää.

Anitta Pehkonen, OK-opintokeskus:

Kuka opintokeskuksista on ollut mukana järjestelyissä, olisi hyvä tietää. Tehtävän kuvaus ja teoreettinen osuus hyvä, duaalimalli hajottaisi voimat, yhtenäisyyttä tarvitaan.

Onko laatu todella heikentynyt? Nyt sekoitetaan kaksi eri asiaa. Rahoituksen riittämättömyys (nyt järjestöt ja kunnat sijoittavat enemmän), vähäinen määrä ei takaa laatua ja suoritteiden suuri määrä ei estä laatua. Toki meillä on kehittämistehtäviä, perusrahoituksen olisi olla jossain suhteessa toiminnan laajuuteen. Meillä opiskelijamaksut eivät ole este, koska järjestöt ovat mukana.

Veikko Rantila, SKY:n hallitus:

Kokonaiskonsepti on hyvä, muutama täydentävä näkökulma: on syytä pohtia, kuinka merkityksellistä vapaa sivistystyö on, tehtäviä tarkasteltava tässä sivistyksellisessä kontekstissa, esim. kulttuuriset, sosiaaliset vaikutukset talouteen ja tuotantoon = sivistystehtävän laajentaminen omintakeiseen sivistystehtävään; järjestöopistoilla on jo jopa enemmän yhteyksiä työelämään (kuin nyt yleensä tavoitellaan). Paraneeko työllistettävyys? Mitä muita ammatillisia merkityksiä (jaksaminen jne), vaikutuksia myös työyhteisön kehittämiseen, valmennetaan työelämän subjekteja laajassa merkityksessä

Pirkko Ruuskanen-Parrukoski, Setlementtiliitto:

10% kansalaisopistotoiminnasta on yksityistä, meidän mietittävä sitä, mikä olisi kuntatason kannalta yksityiselle paras ratkaisu. Minusta esitetty malli on toimiva, koska se antaa aktiivisille mahdollisuuden osallistua, perusrahoitus antaa paljon mahdollisuuksia uusien kohderyhmien etsimiseen ja myös yhteistyön kehittämiseen eri oppilaitosten ja kunnan eri toimijoiden välillä; meillä on jo nyt paljon lapsia ja nuoria mukana, myös ikääntyneiden tarjontaa tulee miettiä ja siihen liittyvää sosiokulttuurista otetta

Leena Kaivola:

Sivistyksen käsitteestä: meidän tulisi viestiä siitä, mitä se meille tarkoittaa, minusta vapaa sivistystyö on liian epämääräinen käsite, niin myös verottajalle

Risto Kolanen, Helsingin työväenopiston johtokunta:

Duaalimallissa pohdittava myös hyvinvointivaltion tehtävää, hyvin koulutetut 45-vuotiaat naiset rahoittavat somalinaisten koulutuksen, KTOL:n kentässä käyty samanlaista keskustelua jossa pienillä ja isoilla opistoilla on ollut erilaisia näkemyksiä. En allekirjoita tällaista duaalimallia, joka jakaa vapaata sivistystyötä. Olen tottunut yleissivistävän ja ammatillisen aikuiskoulutuksen jakoon.

Asko Muilu, Kokkolan seudun opisto:

Pitää tunnustaa pienet vivahde-erot ja -muodot ja ajetaan yhteistyötä yhdessä eteenpäin. Valtaosa kansalaisopistoista on pieniä: ei vakinaista henkilöstöä, kustannusrakenne keveä. Vahvuuksia vahvistettava (vrt. sisäoppilaitokset vs. keveä rakenne), vapaan sivistystyön kasvatusjärjestelmän tulosten mittarit otettava esille samoin kuin Pisa teki muulle koulutukselle

Hannu Patamaa, Oriveden Opisto:

Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön pätevyysasiat rempallaan. Hannu toteaa aiemmin työskennelleensä kansalaisopistossa, niiden rahoituksen tulisi mahdollistaa kokoaikaisen opetushenkilöstön

palkkaamisen, kansanopistoissakin osaaminen kapeutuu. Suuntaviivaopinnoista: yhteisöllisyys keino tukea niitä joilla vaikeuksia oppia, opintoseteleitä tulisi käyttää näin. Eivätkö sivistykselliset tarpeet ole sukupuolineutraaleja? Ajatus perusrahoituksesta todella tervetullut, voisiko lisärahoitusta suunnata esim. opintoseteleihin?

Leena Teinilä, Setlementtiliitto:

Sepon esitys on järjestelmätason esitys, kaipaamme siihen toimijatasoa, meillä puuttuu oman osaamisen tunnistamista, Nutukassa (turvapaikanhakijoiden koulutusprojekti) tehtiin näkyväksi kokonaisvaltaisen opettamisen malli, sivistystarpeen analyysin jatkoksi sivistystaitojen pohtiminen (monikulttuurisuustaidot, keke-aidot), mamu –työ näyttäytyy yhteisenä kenttänä

Jari Valtari, Raseborg-opisto:

Suomessa sivistyskäsitys viime aikoina liian ohut, uusliberaalius vahvoilla (jokainen on oman onnensa seppä), sekä valtion että kunnan päätöksenteossa tarvitaan sivistynyttä päättäjää, sivistyspainotus vähentynyt myös ammatillisessa koulutuksessa. Rahoitusmalli on hyvä, ammatillisen puolen rahoitusrakennetta ja kustannuslaskentaa voisi soveltaa suoritteisiin

Aaro Harju, Kansalaisfoorumi:

20-30 vuoden kuluessa Suomessa on valtavat julkisen rahoituksen tarpeet sosiaali- ja terveystaloudella, edessä kova tulonjakotaistelu julkisesta rahasta, valintoja tehdään jo kuntatasolla, julkinen tuki meille ei ole itsestäänselvyys, tarvitsemme yhteiskunnallisen perustelun julkiselle tuelle, momentum tulisi nyt käyttää hyväksi. Perusrahoitus ok, kehittämistyöhön ja erityistehtäviin tarvitaan myös resursseja. Rovalla ja Työväenopisto kyllä tunnetaan, mutta vapaata sivistystyötä ei.

Seppo Ruotsalainen, Demokraattinen sivistysliitto:

Tulisiko sivistysjärjestöjen miettiä tarkemmin käsitteitä, onko inklusio jokin pakkotoimenpide? Onko sivistys sitä, että saatetaan ihmiset kilpailemaan keskenään?

Pentti Lemettinen, Lapuan kristillinen opisto:

Sepon esityksissä monia ansioita; vapaan sivistystyön tehtävää määritellään konkreettisesti, ei pelkkää epämääräistä vapaata sivistystä. Pitkästä aikaa ensimmäinen konkreettinen yritys selkiyttää kansanopistojen roolia, esityksessä on näkyä ja se sopii kansanopistoille. Tarvitsemme uusia menetelmiä ja mielellään nopeasti, meillä ei ole kunnallista rahoitusta jolla voisi kompensoida opiskelijamaksuja. Kesäkuussa 2009 valmistuu arvio vapaan sivistystyön opettajien pätevyydestä ja tilanteesta (Pentti on mukana arviointiryhmässä)

Jorma Kallio, Lapuan kr. opisto:

Suoritteeseen perustuva rahoitus on todella ongelmallinen, Sepon esitys on erittäin kannatettava ja hyvä avaus sivistyslain saamiseksi, tässä mallissa suoriteperusteisuus jää kuitenkin edelleen valtavirraksi ja kilpailuelementti + viikkosuoritteen määrittelyn ongelma jää. Mielestäni perusrahoitusta ei saisi käyttää suoritteen tekemiseen

Kari Kinnunen, Työväen Akatemia:

En ole varma, onko Sepon esitys vielä kattava, vaikka olen siihen rakenteellisesti tyytyväinen. Nyt koulujärjestelmässä tehdään valtavia rakenteellisia muutoksia, miten me suhtaudumme näihin elementteihin, jätämmekö sen markkinoiden hoidettavaksi? Rakenteellisia muutoksia pohdittava omassa keskuudessa ja tai julkisen vallan kanssa, en usko että voimme jäädä tämän keskustelun ulkopuolelle. On mietittävä perusteellisesti työnjakokysymykset.

Veikko Rönttilä, SKY:n hallitus:

Laajentaisin pedagogista kysymyksenasettelua siten, että perusrahoitusta voitaisiin käyttää uudelleenlaiseen toimintaan kuten tutkimus (toimintatutkimus) – koulutus – kehittäminen, arvostus ja sosiaalinen pääoma kasvaisivat

Björn Wallén:

Kannattaa tutustua Palmenian laatimaan selvitykseen vapaan sivistystyön opintojen merkityksestä

Ville Marjomäki (yhteenvedona keskustelusta):

1. Menestyksen edellytys on omintakeisuus
2. Sen suuntautuneisuus korostaa sosiaalisen pääoman merkitystä
3. Rahoitusjärjestelmältä odotetaan joustavuutta

Seppo Niemelä:

Tietenkään sama rahoitusmalli ei sovi kaikille, toisille se tekee rakenteellista väkivaltaa, ”Herra anna, siis tarkoitan älä ota pois”. Ei pakottamalla vaan houkuttamalla

Jorma Turunen, TSL:

Tämän seminaarin tavoitteena oli avata keskustelua vapaan sivistystyön merkityksestä ja tehtävistä. Mainiota, että työmuodot hyvin koolla, myös opetusministeriö paikalla, keskustelu jatkuu työmuodoissa, vapaan sivistystyön keskusjärjestöissä ja oppilaitoksissa. Seminaarista laaditaan raportti tulevien keskustelujen pohjaksi.